

MEDARBETAREN

Strategen Maria
Wikström

MEDLEM

Utnyttja dina
medlemsförmåner

ARBETSGIVARE

Inte obligatoriskt
att handhälsa

Print & packaging

GRAFISKA FÖRETAGENS MEDLEMTIDNING

#3 | SEPTEMBER 2018

"Det finns ett
formellt ansvar i
regelverket att
förebygga ohälsa.
Det här är på allvar."

LASSE FRISK,
UTBILDNINGSKONSULT

SPANINGEN

Fastighetsnära
insamling införs
trots protester

KRÖNIKAN

Om den nya
arbetsmoralen

FOKUS

Almedalen 2018:
Kraven på gymnasiet
ökar

Profilen
OLOF RÖHLANDER
Författare, talare
och mental tränare

TJÄNA PÅ GOD ARBETSMILJÖ

TEMA / SID 9:

RÄTT FÖRUTSÄTTNINGAR LYFTER PERSONALEN

Kickstart Digitalisering

– genom företagssamverkan

Kickstart Digitalisering är ett initiativ med syfte att ge insikt och inspiration för att ta vara på de möjligheter som digitaliseringen innebär.

Vill du veta mer?

Besök grafiska.se/branschfakta/kickstart-digitalisering

TJÄNA
PÅ GOD
ARBETSMILJÖ

9-15 **TEMA HÄLSA OCH SÄKERHET.** Läs om hur osynlig arbetsmiljö blir mer greppbar, höstens Arbetsmiljöverkstäder och hur du kan hitta och åtgärda problem med vår riskmatris.

- 4 SPANINGEN** Nytt politiskt beslut: Återvinningsstationer på hemmaplan. / Smartare val med pappersguiden.
- 6 PROFILEN** Olof Röhlanders bästa råd till chefer är att satsa på "good enough".
- 8 KORTFATTAT** Bli mer digital med höstens kickstart. / Jan-Olof Jacke ny vd för Svenskt Näringsliv. / Framtiden finns i praktiken
- 16 FOKUS** Almedalen 2018: Internationell konkurrens ökar kraven på gymnasiet.
- 17 KRÖNIKAN** Den nya arbetsmoralen. ----->
- 18 ARBETSGIVARE** AD-dom: Kvinna kunde inte tvingas handhälsa på man. / Simon Lusetti medverkar i GrafX-kampanjen.
- 20 MEDLEM** Som medlem i Grafiska Företagen har du rätt till flera olika förmåner. Utnyttja dem!
- 21 FRÅGOR & SVAR** Har vikarien företrädesrätt till ledig tjänst?
- 22 MEDARBETAREN** Maria Wikström är kommunikationschefen som har örat hos medlemmarna. ----->

Lars Göran Johansson:
– Varför förbereder inte skolan bättre för livet på en arbetsplats?

Maria Wikström:
– Vi tror på företagandets unika betydelse som välbästa och jobbskapare.

Print & Packaging – en del av Arbio AB
Utgivning Grafiska Företagen, Storgatan 19,
 Box 555 25, 102 04 Stockholm
Ansvarig utgivare Maria Wikström
Redaktion i det här numret Maria Wikström,
 Sophie Åhsberg, Per Torberger
Formgivning Irons Design
Tryck Printfabriken, Karlskrona
Papper MultiArt Matt, inlaga 130g, omslag 170g
Omslagsfoto Erik Thor

REDAKTÖREN

Höst fylld med nyttigheter för dig

Sommaren har gått och vi har laddat batterierna. Och vilken sommar sen. För vissa har den inneburit sol, bad och oändliga dagar medan andra har fått kämpa med torka, bränder och ödelagda gårdar.

När man arbetar med arbetsmiljöfrågor brukar man kunna se ett samband mellan sommarvädret och höstens sjuktal. Kanske är det en lite ovetenskaplig spaning men många gånger visar den sig stämma. Med det sagt kommer vi alltså att må bra i höst, så välkommen till en fullmatad höst med Grafiska Företagen. En höst fylld med nyttigheter för dig som medlem.

I september fortsätter Arbetsmiljöverkstäderna runt om i landet. Du som är chef, skyddsombud eller HR-ansvarig på något av våra medlemsföretag är välkommen att delta. Syftet med verkstäderna är att ge kunskap, stöd och verktyg om organisatorisk och social arbetsmiljö. De samarrangeras med andra förbund inom industrin så du träffar kollegor från andra branscher och kan utöka ditt nätverk. **Se kalendariet på sidan 24.**

Säkerhet och hälsa är ett hett ämne under 2018 och vi har valt det som tema för det här numret av Print & Packaging. Det är min övertygelse att en sund arbetsmiljö och goda affärer hänger ihop. Allt vi gör spelar roll.

Läs intervjun med den erfarne chefen och numera utbildaren Lasse Frisk som tipsar och guidar dig i det viktiga arbetet med hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.

Och låt dig inspireras av Olof Röhlander, aktuell med sommarprat och finurliga nyhetsbrevet *Veckans peptalk – din termos i gryningen.*

I höst kan du också förkovra dig digitalt. Nu har du möjlighet att vara med på *Kickstart digitalisering* som är en storsatsning för att höja tempot i digitaliseringen av små- och medelstora företag. Du kan kostnadsfritt delta i workshops med den erfarne chefen och numera utbildaren Lasse Frisk som tipsar och guidar dig i det viktiga arbetet med hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. De vänder sig till chefer och nyckelpersoner som har mandat att genomföra förändringar. Missa inte den här fantastiska möjligheten! **Läs mer på sidan 8.**

Maria Wikström som bl a varit redaktör för Print & Packaging får fr o m i höst en ny roll som kommunikationschef för både Grafiska Företagen och SLA. Sophie Åhsberg som varit föräldraledig från SLA kommer att ta över tidningsproduktionen och undertecknad kommer att på denna plats skriva ledare i varje nummer.

Ravindra Parasnis, VD
ravindra.parasnis@grafiska.se

Regeringen har beslutat att införa fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper. Det betyder att det nät av gröna återvinningskärl som finns runt om i landet kommer att försvinna. Istället skapas ett system med återvinningstationer placerade i, eller i direkt anslutning till bostäder, villor, flerfamiljshus och fritidshus.

TEXT MÅRIA WIKSTRÖM | FOTO SHUTTERSTOCK

Regeringen hotar fungerande återvinning

– **BESLUTAR OM FASTIGHETSNÄRA ÅTERVINNING PÅ LÖSA GRUNDER**

Regeringen menar att det nya insamlingssystemet kommer att leda till enklare, mer lättillgängliga och rationella insamlingssystem för hushållen.

Beslutet innebär stora förändring-

ar gällande producentansvaren för förpackningar och tidningar. Beslutet går i linje med tidigare förslag från miljödepartementet och man har inte tagit hänsyn till näringslivets synpunkter i remissvaren trots att kritiken varit massiv och att det är

producenterna som ska stå för kostnaderna.

Producenterna ska betala

Av regeringsbeslutet framgår att det är producenterna som ska ta det fulla ekonomiska ansvaret för insamlingen

»Att utvärdera i efterhand när skadan är ett faktum är oseriöst.«

Andreas Boo, VD för Pressretur

av förpackningar och returpapper genom så kallade tillståndspliktiga insamlingsystem, och att insamlingen ska ske bostads- eller kvartersnära.

För att aktörerna ska få tid att anpassa sig så kommer servicen på insamlingen att höjas stegvis 2021 och 2025.

I samband med beslutet som togs i juni innan sommarsemestern erkände regeringen att man inte vet vilka kostnader eller vilken miljönytta beslutet innebär. Det ska utredas i efterhand.

Oklar miljönytta

Andreas Boo, VD för Pressretur, gör bedömningen att leverantörerna av papper måste införa en återvinningsavgift, på papper för att täcka kostnaderna.

– Att införa ett helt nytt system och i efterhand bedöma om det var rätt är bakvänt och visar en oförståelse för hur industrins förutsättningar ser ut.

Naturvårdsverket ska senast vid utgången av år 2021 bedöma vilka kostnader och vilken miljönytta förslaget innebär.

– Vi har hela tiden varnat för att beslutet riskerar förstöra den fungerande cirkulära modell som finns för returpapper idag, en risk som regeringen förvånande nog är beredd att ta utan komplett beslutsunderlag. Att utvärdera i efterhand när skadan är ett faktum är oseriöst, säger Andreas Boo vidare.

Vad händer nu?

I skrivande stund är det oklart hur framtidens återvinning kommer se ut. Regeringens pressade beslut i somras innehåller en lång rad oklarheter som nu måste förtydligas av Naturvårdsverket.

Förordningen träder i kraft 1 januari 2019 om ingen förändring sker efter valet. År 2021 krävs bortforsling av tidningar från 60% av alla bostadsfastigheter. Ett krav som samma år ska utredas utifrån kostnadseffektivitet och miljönytta innan nya krav träder i kraft 2025 då alla bostadsfastigheter ska erbjudas bortforsling. Fastighetsägarna kommer få ökat ansvar och ska tillhandahålla lämpliga utrymmen och kårer.

Beslutet hade inte stöd av en riksdagsmajoritet vilket innebär att en osäkerhet finns vid ett eventuellt maktskifte. ○

Gör smartare val med pappersguiden

► **Det ska vara** lätt att göra rätt. **Den här guiden** har vi på Grafiska Företagen tagit fram tillsammans med Papperskretsen för att hjälpa dig som trycker, designar eller köper in pappersprodukter att göra smartare design- och materialval.

Guidens rekommendationer gäller för de trycksaker som samlas in via återvinningsstationer eller i fastigheter;

tidningar, tidskrifter, kataloger, böcker, reklam- och marknadsföringsmaterial, rapporter, kontorsprodukter och teknisk dokumentation.

Det finns flera val som påverkar trycksakens återvinningsbarhet. Man väljer bland annat mellan olika sorters tryckfärg, lack, bläck, lim, folie och bindning beroende på hur man vill att trycksaken ska se ut.

Pappersguiden leder dig genom processen och visar vilka val du eller dina kunder kan göra för att ge produkten en så hög återvinningsbarhet som möjligt.

Använd Pappersguiden när du pratar med dina kunder om hållbar trycksaksproduktion!

Beställa fler ex till ditt företag och dina kunder, kontakta ulrika.palmen@grafiska.se

◀ **Pappersguiden** hjälper dig att göra smartare design- och materialval.

I **Papper** kan du läsa mer > om hållbar formgivning och tryckning.

Kunder vill göra hållbara val

Undersökningar visar att kunder vill ha hjälp av sina leverantörer att göra hållbara val.

► Älskar du också papper?

I magasinet **Papper** som vi på Grafiska Företagen tagit fram tillsammans med Papperskretsen hittar du kunskap, inspiration och nya perspektiv på papper, dess kretslopp och återvinningsbarhet.

Visste du att en trycksak kan återvinnas upp till sju gånger? Hushållen tycker att det är lätt att återvinna och

Sverige ligger i världsklass när det gäller återvinning av papper.

När en trycksak lämnats vid en återvinningsstation transporteras den till bruket för att återvinnas till returfiber massa. Returfibern blandas med färskfiber till ny pappersmassa som i sin tur blir nytt papper.

I vilken mån en trycksak är återvinningsbar avgörs till

stor del av vilka val som görs vid tryckprocessen. Läs mer om hållbar formgivning och tryckning i Pappersguiden som vi sände ut i våras.

Hjälp till att sprida budskapet om det tryckta mediets återvinningsbarhet! Du kan använda magasinet när du pratar med kunder så att de kan göra bästa tänkbara miljöval.

Beställa fler ex till ditt företag och dina kunder, kontakta ulrika.palmen@grafiska.se

A man with short brown hair and a beard, wearing a blue button-down shirt and blue jeans, is sitting on a black stool. He is smiling and looking towards the camera. The background is a plain, light-colored wall.

Jag förespråkar
"göra" framför
att bara **"tänka"**

Han är medelmåttan från Matfors som överkom sina värsta rädslor för att hjälpa andra att få ordning på sina liv och nå sina mål. Idag en hyllad talare, mental tränare och författare.

Hans bästa råd till chefer och ledare är att satsa på "good enough" och att hjälpa människor växa. Och inte minst att njuta i vardagen, livet går inte i repris. Det är bättre med en ledare i balans än en som är stressad, utbränd och irriterad.

TEXT MARIA WIKSTRÖM | FOTO ERIK THOR

Olof Röhlander öppnade sitt sommarprogram i somras med att hans mest utmärkande drag är att han är en medelmått. Ändå är han idag en av våra mest bokade föreläsare, har skrivit bästsäljande böcker och coachar chefer och folk i allmänhet som mental tränare. Hur gick den resan till?

Vi hörde av oss till Olof som delade med sig av sin berättelse och sina tankar om hur vi ska kunna bli en bättre version av oss själva. Ledare är vi alla även om vi inte är chefer, inget är viktigare än att kunna leda sig själv. Vara den som reser sig upp och tar tag i rodret, att inte bli offer eller bitter när livet ger oss en törn.

Vi på Grafiska Företagen har börjat prenumera på Olofs nyhetsbrev – Veckans peptalk – din termos i gryningen – som kommer varje måndag morgon. Hur kom han på den idén egentligen?

– Det var min kollega Anders Haglund som har ett populärt veckoutskick, och då tänkte jag att jag kunde göra min egen version av det, jag såg det som ett fint mervärde för alla som lyssnat till mina föredrag och ville få löpande inspiration efteråt.

»Satsa på "good enough" och hjälp människor att växa«

Jag skickade ut det första mailet i mars 2008 till några hundra prenumeranter, och nu är vi 115 000 självvalda läsare och det växer med några hundra nya varje vecka, plus alla som skriver ut det och sätter upp på anslagstavlan på jobbet, och som delar det vidare till vänner och bekanta, så det är många som läser Veckans Peptalk, och det är jättekul!

Det motiverar mig att sätta mig varje söndag och försöka formulera några vettiga tankar som andra kan ta med sig in i arbetsveckan. "Termos i gryningen" är lånat av Veiron i ottan, en Robert Gustafsson-figur från tv-programmet NileCity.

Tror du att människor generellt idag saknar livsregler, ord på vägen, som stärker dem?

– Absolut inte, de finns ju överallt, men jag försöker att hitta andra vinklar som inte blir för vanliga, så mina utskick handlar inte om att skicka ut gamla visdomsord, utan förhoppningsvis kan läsaren hitta något annat där. Men även de gånger det är enkla saker, så är påminnelser bra!

»Det handlar om att lyfta fram andra mer än sig själv«

Du skriver på din hemsida att du hade scen-skräck – varför ville du överkomma denna "svaghet"?

– Jag ville komma över det eftersom jag kände att jag hade ett budskap som jag ville förmedla och trodde på idén om att jag skulle kunna inspirera andra människor från scenen. Jag kände instinktivt: det här skulle jag kunna bli bra på! Så det var bara att gå ut och komma över scenskräcken, och genom att jag nu stått där nästan 2000 gånger så har scenen utvecklats till en trygg plats, även om jag fortfarande kan bli lite nervös då och då.

Mental träning – kan man "tänka" sig till att bli en bättre version av sig själv? Är inte "görandet" det viktigaste?

– Görandet är viktigare, helt klart, men det hänger ju ihop lite med hur man tänker kring olika saker, men jag förespråkar görandet före att bara tänka.

Omstart – bara att bryta ihop och komma igen? Vissa människor går starka ur svårigheter, andra knäcks. Vad säger du till dem som verkligen "inte kan komma igen"?

– Att det för vissa inte alls bara är att bryta ihop och komma igen, det handlar mycket om vem man är och vad man varit med om, så jag försöker inte förenkla det som inte alls är enkelt. Men jag hävdar ändå att det går att hitta

något att bygga vidare på, även om det kan ta tid ibland. Det handlar om att försöka finna något som gör det viktigt igen, något som får en att börja formulera värden som kan starta en annan resa in i framtiden.

Chef en formell roll men ledare något man "är", eller kan lära sig att bli, med ditt synsätt? Hur gör man?

– Förenklat kan man säga att en ledare bidrar till att andra människor växer, och många bra ledare jag träffat gör det genom självbestämmande, och genom att ge andra ansvar och inflytande. Det handlar om att lyfta fram andra mer än sig själv, och att vara med och staka ut en riktning framåt som gör att ledaren får med sig andra på den resan.

Har du något generellt råd till chefer och ledare av idag så att de både kan chefa och njuta av livet?

– Sänk ribban från att försöka vara en perfekt ledare, till att vara "good enough", så kommer det att ges utrymme för att också njuta av ledarskapet, trots misstag, för det ingår även för ledare att få ha svagheter. Ett tips är att täcka upp dessa svagheter genom att omge sig med människor som är lite bättre än dig själv, åtminstone på de områden som du själv är lite sämre på. Utöver det: lägg in små njutningsstunder under dagen, pressa inte dig själv för hårt, för du ska hålla i längden också, och en ledare i balans är bättre än en stressad sådan. ●

Olof Röhlander är aktuell med boken *OMSTART* och en föreläsning och show med samma namn. Sommarpratet 2018.

OLOF RÖHLANDER

Namn: Olof Röhlander

Ålder: 42

Familj: Flickvän Maria och bonusdottern Filippa

Bor: Stockholm

Jobb: Föreläsare, författare, inspiratör

Motto: Framrutan ska vara större än backspegeln

Hemsida: olofrohlander.se

Jan-Olof Jacke ny vd för Svenskt Näringsliv ...

► Svenskt Näringslivs styrelse har enhälligt utsett Jan-Olof Jacke till ny vd, Jacke som för närvarande är vd för AstraZeneca AB. Han tillträder som vd

för Svenskt Näringsliv senare under året.

– I hela mitt yrkesliv har jag verkat i en mycket konkurrensutsatt och kunskapsintensiv del av näringslivet, säger Jan-Olof Jacke i en presskommentar. Jag har jobbat för att verksamhet i Sverige ska hävda sig i den miljön. Att nu få ägna mig helhjärtat åt det svenska företagsklimatet känns som en naturlig fortsättning såväl som en stor förmån och viktig utmaning.

Jan-Olof Jacke har varit vd för AstraZeneca AB sedan 2013. Innan AstraZeneca (2006-2013) arbetade Jan-Olof på olika befattningar inom familjeföretaget Forsåkers Fabriker och var senare managementkonsult i flera år.

... är ordförande för Ung Företagsamhet och ledamot i styrelsen för Svenskt Näringsliv. Han sitter även i styrelserna för Svenska Mässan, ICC Sverige och Mentor Sverige.

... och Fredrik Persson vald till styrelseordförande

► Vid Svenskt Näringslivs stämma den 24 maj valdes **Fredrik Persson till styrelseordförande**. Fredrik Persson har suttit i Svenskt Näringslivs styrelse sedan

2009. Förutom uppdraget i Svenskt Näringsliv är Fredrik Persson styrelseordförande i JM och Internationella Handelskammaren i Sverige, samt ledamot i styrelserna för Electrolux och Hufvudstaden.

Arbetsgivarjouren

► Tveka inte att kontakta arbetsgivarjouren med frågor kring arbetsrätt och kollektivavtal. Jouren är öppen för våra medlemmar under vardagar 8:30-16:00. **08-762 79 70 | info@grafiska.se**

Kickstart

► Bli mer digital med höstens kickstart.

Genom Kickstart Digitalisering kan vi erbjuda dig att kostnadsfritt delta i en workshopserie i höst där du får hjälp att skapa ett starkare företag genom digital förändring.

Workshopserien genomförs regionalt vilket gör att du möter och samverkar med andra företag i din region.

Att delta i Kickstart digitalisering innebär att du endast investerar två arbetsdagar för att få inspiration och stöd på digitaliseringsresan. Du kan delta oavsett var i förändringsprocessen ni befinner er.

Dag 1: Heldag med inspirationstalare och övningar att våga stort med digitaliseringens möjligheter.

Dag 2: Halvdag med workshops då visionerna skalas ned till konkreta projekt i deltagarnas verksamheter.

Dag 3: Halvdag då deltagarna presenterar sina utvecklingsprojekt och får feedback.

Kickstart riktar sig till chefer och nyckelpersoner som har mandat att genomföra förändringar.

Besök grafiska.se/kickstart för kursdatum, orter och anmälan.

FRAMTIDEN FINNS I PRAKTIKEN

► **Prao, APL och LIA** är utmärkta sätt att bygga en framtid för branschen. För tips som gör praktiktiden lyckad för alla inblandade, ladda ner Grafiska Företagens guide om prao och praktik från 2018 på **grafiska.se**.

276

► ... hittills har **276 företag deltagit i Kickstart Digitalisering** som genomförs av Teknikföretagen, IF Metall, RISE, Swerea IVF, IUC och SISP för att stärka digitaliseringen och konkurrenskraften för industriföretag i Sverige. Projektet finansieras av Tillväxtverket.

”Det är en utmaning som kräver förståelse för digitaliseringens möjligheter samt mod och stark vilja till förändring.”

Sagt av **Marie Andervin** på Digijourney.

TEMA HÄLSA OCH SÄKERHET:

TJÄNA PÅ GOD ARBETSMILJÖ

Arbetsmiljön är allas ansvar men det formella arbetsmiljöansvaret har chefen. I den grafiska industrin är de vanligaste arbetsmiljöproblemen relaterade till ergonomi, monotona arbetsuppgifter och balans i livet. Runt om i landet hålls i år Arbetsmiljöverkstäder där man får kunskap och verktyg som gör arbetet mera greppbart. På grafiska.se finns också flera guider och tips som du kan använda dig av. Vi har också startat Skydds nätverket där du som medlem kan vara med och påverka vårt arbete med arbetsmiljön. Missa inte den möjligheten!

INNEHÅLL:

- 10 Han gör osynlig arbetsmiljö mer greppbar
- 13 Klok bok som bot mot diskriminering
- 14 Var med och påverka i Skydds nätverket
- 14 Hitta och åtgärda problem med vår riskmatris
- 14 Färre farliga ämnen ska skydda personalens hälsa

HAN GÖR osynlig arbetsmiljö GREPPBAR

Han skaffade sig förståelse för vikten av god psykosocial arbetsmiljö som chef och öste bland annat ur den egna erfarenheten när han skapade Prevents kurs om organisatorisk och social arbetsmiljö.

Nu har Lasse Frisk komprimerat åttatimmarskursen till tre, när han ger konkreta verktyg till deltagarna i Prevents Arbetsmiljöverkstäder över hela Sverige.

TEXT PER TORBERGER | FOTO ERIK THOR

Arbetsmiljöverkstäderna hade premiär i våras, i Värnamo och Göteborg. Under två välbesökta förmiddagar fick chefer, skyddsombud, personalansvariga och andra djupare inblick i föreskrifterna för organisatorisk och social arbetsmiljö. Parallellt med att de fick veta mer om vilket ansvar och vilka skyldigheter de har som chefer, fick de konkreta verktyg för hur de kan arbeta systematiskt och effektivt för att skapa en bra arbetsmiljö på sina företag.

– Jag upplever att många chefer har bristfällig kunskap om vilket ansvar de har. Det finns ett formellt ansvar i regelverket att förebygga ohälsa. Det här ansvaret vill jag peka på – det här är på allvar.

Det säger Lasse Frisk, utbildningskonsulten som har tagit fram Prevents OSA-utbildning och även håller i Arbetsmiljöverkstäderna.

Vi träffas på hans kontor, på ett kontorshotell med Mälarens blåa vatten på ena sidan och motorvägen på andra. Lasse har suttit och jobbat i mötesrummet där vi ska göra intervjun – det tomma kaffeglaset som står där får sällskap av ett nytt vi nyss fyllde i kökets

maskin. På bordet i frostat glas samsas den bärbara datorn med en rejäl bunt A4, Prevents bok om att jobba praktiskt med arbetsmiljö och Arbetsmiljöverkets orangea föreskrifter.

Han ger ett lugnt och harmoniskt intryck. Ganska lågmäld, med ett tonfall som tillsammans med en fast blick inger förtroende. Den

»Jag upplever att många chefer har bristfällig kunskap om vilket ansvar de har.«

Lasse Frisk, utbildningskonsult

mossgröna kavajen hänger på stolsryggen bredvid, åker bara på inför fotograferingen. Förklarar omsorgsfullt, tydligt. Att han nått framgång både som fackligt förtroendevald, chef, utbildare och konsult överraskar inte.

Lasse började karriären som utbildare inom försäkringsbranschen, på SPP. Så småningom blev han fackklubbsordförande i företaget.

– Jag tror att det finns en koppling mellan min tid som klubbordförande och att jag sedan blev chef – jag tror att företaget upptäckte mig under den tiden, säger Lasse Frisk om första chefsjobbet, på utbildningsenheten.

Sedan fortsatte han med olika chefsjobb internt, innan han gick vidare till först Trygg-Hansa, sedan Taxi Stockholm.

För 15 år sedan växlade han om och blev sin egen. Ledarskapsutbildning och grupputveckling var hans huvudsakliga områden som konsult.

– Det var med arbetsmiljöutbildningar för chefer jag började jobba med Prevent för cirka fem år sedan. Sedan kom OSA, och allt föll på plats, säger Lasse Frisk.

OSA, eller Föreskrift för organisatorisk och social arbetsmiljö, gavs ut av Arbetsmiljöverket i mars 2016. I samband med det fick Lasse frågan av Prevent om han ville arbeta om deras kurs i detta ämne.

– Jag upptäckte att här kunde jag använda min egen erfarenhet från chefstiden och att jag kände ett starkt engagemang kring dessa frågor, säger Lasse Frisk.

Han har inte själv råkat ut för utbrändhets-symptom, men har folk i sin omgivning som

Kommande arbetsmiljöverkstäder hösten 2018

Umeå: 19 september, Scandic Hotel Syd, Yrkesvägen 8

Sundsvall: 20 september, Quality Hotel Sundsvall, Esplanaden 29

Örebro: 25 september, Conventum (Mältaren), Olof Palmes Torg 1

Linköping: 26 september, Quality Hotel Ekoxen, Klostergatan 68

Helsingborg: 28 september, Elite Hotel Mollberg, Stortorget 18

Stockholm: 9 november, Scandic Anglais, Humlegårdsgatan 23

Tid: 08:30-11:30, från 07:45 serveras kaffe/te och smörgås

Seminarier är kostnadsfritt och leds av Lasse Frisk.

Anmälan sker på bit.ly/arbetsmiljoverkstad

3 smarta verktyg från Prevent

Balansguiden

Undersök om du har en hälsosam balans mellan arbete och privatliv. Fungerar som självkontroll eller – bäst enligt Lasse Frisk – som underlag för diskussion i arbetsgruppen. "Använd verktyget tillsammans och prata om resultatet", säger han.

balansguiden.se

OSA-enkäten

"Ett nytt verktyg som låter dig undersöka hur en person upplever sin arbetsbelastning", säger Lasse Frisk, som rekommenderar att man jobbar med detta öppet och diskuterar resultatet. "Men om man inte är beredd att ta hand om resultatet och göra något av det, ska man inte göra undersökningen."

prevent.se/osaenkaten

En vägledande handbok

Jobba praktiskt med organisatorisk och social arbetsmiljö från Prevent är väldigt bra. En styrka är att Prevent ägs av arbetsmarknadens parter, därför har material från dem redan granskats av alla parter och de har hunnit mangla alla detaljer.

har gjort det. Men det är egentligen andra erfarenheter han tycker är mest värdefulla när han håller utbildningar kring OSA.

– Som chef hade jag några medarbetare som gick in i väggen. Sådär med facit i hand kan jag ju se att jag borde gjort något tidigare när jag såg de första signalerna, men det gjorde jag inte. Det fanns alltid något som skulle bli klart först, och sedan var det plötsligt för sent.

– Det tror jag är väldigt vanligt för många chefer. Det är lätt att skjuta på det där samtalet, som trots allt är ett svårt samtal att ta. Och många gånger är det de man minst tror far illa som faktiskt gör det, medarbetarna som är mest lojala och alltid lägger själen i jobbet. Så det är inte alls enkelt att hantera dessa saker, säger Lasse Frisk.

Till detta kommer att det finns en stor okunskap om vad som gäller kring dessa frågor. Många chefer har dålig koll på vilket ansvar man faktiskt har, både vad gäller att skapa en bra arbetsmiljö och att följa upp när någon blir sjuk.

– Det handlar inte bara om ett samtal, det behövs ofta flera, de ska dokumenteras och så vidare. Det är det här ansvaret jag vill peka på – det här är på allvar, säger Lasse Frisk.

Vid sidan av de skyldigheter som finns i regelverket finns också affärsmässiga skäl till att säkerställa en bra arbetsmiljö. Ju förr ohälsosignalerna kan fångas upp och hanteras, desto större chans är det att medarbetaren inte blir sjuk eller, om hen ändå blir det, att sjukdomen kan vändas tidigare, vilket sparar både lidande och pengar.

Sedan i våras håller Lasse Frisk för Prevents räkning en kortversion av OSA-kursen på olika platser i landet. De kallas Arbetsmiljöverkstäder, sker under tre timmar en förmiddag och har stort fokus på att ge konkreta verktyg.

– Vi går igenom den metodik som används för detta. Undersöka, riskbedöma, åtgärda, kontrollera. Deltagarna får konkreta och enkla verktyg att jobba med dessa fyra områden, säger Lasse Frisk.

Han visar en bild från en verkstad, där han ritat upp en verktygslåda på väggen. I lådan finns ett stort antal boxar med verktyg för de olika stegen.

Utbildningen riktar sig till chefer, skyddsombud, HR-personer och andra med ansvar för arbetsmiljön. Den tar också vara på de erfarenheter deltagarna har på olika sätt.

»Många gånger är det de man minst tror far illa som faktiskt gör det.«

Lasse Frisk, utbildningskonsult

– Bland annat får deltagarna diskutera sina egna erfarenheter med varandra, säger Lasse Frisk.

Förutom alla konkreta verktyg får deltagarna en fördjupad insikt i vad OSA handlar om. Det handlar om en översiktlig genomgång av föreskrifterna och vad de innebär för chefen själv och företaget.

– Jag pratar också mycket om kränkande särbehandling och vad det innebär, om hur man skapar tydlighet hos arbetstagarna kring förväntningar, hur man samtalar med den där medarbetaren som inte verkar må så bra och så, säger Lasse Frisk.

Hittills har två välbesökta verkstäder genomförts, under hösten blir det ytterligare sex stycken (se ruta). För den som sedan vill lära sig mer om OSA och hur man kan jobba med detta område finns Prevents heldagskurs, också den ledd av Lasse Frisk. ◊

DISKRIMINERING OCH LIKABEHANDLING

EN HANDEDNING

*Diskriminering och likabehandling.
En handledning. Utgiven av
Industrirådet. Laddas ner på:
bit.ly/diskriminering-industriradet*

KLOK BOK GUIDAR

– OM DISKRIMINERING OCH LIKABEHANDLING

En metod för lönekartläggning och en mängd rättsfall kring diskriminering – det är lite av innehållet i Industrirådets utmärkta bok. Med konkreta och pedagogiska förklaringar skapar den god förståelse för vilka krav Diskrimineringslagen ställer på företaget.

TEXT PER TORBERGER

Bolaget skulle anställa två jobb-coacher. Av de tio som kallades till intervju erbjöds två yngre kvinnor de aktuella tjänsterna.

En av de sökande, en kvinna i 62-årsåldern ansåg sig ha blivit missgynnad genom att inte ha kallats till intervju respektive inte fått anställning.”

Så inleds ett av de närmare femtio rättsfall som kortfattat återges i Industrirådets bok *Diskriminering och likabehandling. En handledning*. Boken har tagits fram som ett hjälpmedel för företag och fackföreträdare och ska ge vägledning i frågor som gäller just diskriminering och likabehandling.

I första hand behandlar författarna Diskrimineringslagen (DL), men de berör även relevanta delar av Föräldraledighetslagen. De utreder vilka skyldigheter och rättigheter

som finns, omfattningen på arbetsgivaransvaret och vilka åtgärder lagen kräver från arbetsgivarens sida klarläggs också.

En viktig lärdom är att arbetsgivaren inte bara har ansvar för att agera när diskriminering påstås ha skett, utan att denne också aktivt ska förebygga diskriminering. Detta arbete ska ske fortlöpande för att, enligt boken, skapa en medvetenhet kring dessa frågor och om vad diskriminering faktiskt är. En viktig del i detta arbete är lönekartläggningar, något som läsaren får en tydlig och omfattande mall för i boken.

För vad handlar det egentligen om?

Jo, det handlar om att bli särbehandlad med anledning av att man har egenskaper som kännetecknar en viss grupp människor. Men vad som helst räcker inte: de diskrimi-

neringsgrunder lagen har ställt upp är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

För att det faktiskt ska handla om diskriminering krävs sedan bland annat att det har skett ett faktiskt missgynnande av den diskriminerade och att missgynnandet varit medvetet, bland annat.

Det innebär inte att det är fritt fram att bete sig hur som helst bara för att man som arbetsgivare inte vet allt om sina anställda (eller inhyrda eller dem som söker jobb hos en, vilka också omfattas av lagskyddet). Domstolarna ställer krav på att du som arbetsgivare i viss utsträckning ska kunna förstå när dina handlingar kan diskriminera.

Detta blir tydligt i de rättsfall boken refererar, bland dem fallet med kvinnan som inledde denna text.

Hur det gick? Jo, den 62-åriga kvinnan ansågs ha blivit diskriminerad, både på grund av sitt kön och sin ålder. Exakt varför kan du läsa i *Diskriminering och likabehandling. En handledning*. ●

Läs mer på grafiska.se

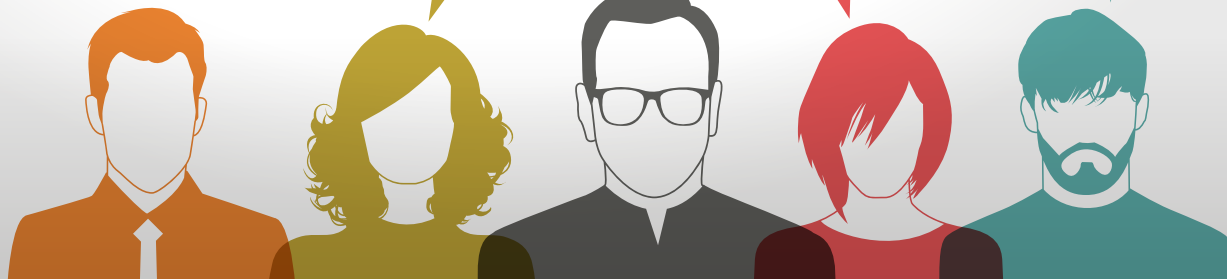
Kom och styr upp Grafiskas arbetsmiljöarbete

► **Sedan en tid tillbaka** har Grafiska Företagen ett nätverk som har till uppgift att säkerställa att organisationen arbetar med rätt frågor kring arbetsmiljö. Nätverket träffas ett antal gånger per år och diskuterar vilka behov som finns i företagen kring arbetsmiljöinformation. Nätverket bidrar till att säkerställa att Grafiska Företagens arbete kring arbetsmiljö är relevant och ger viktig information kring vilka frågor som är aktuella hos medlemsföretagen.

Nu söker vi fler medlemmar till nätverket! Vill ditt företag vara med och säkerställa att det arbete vi gör blir värdefullt för ert arbete?

Kontakta arbetsmiljöansvarige Rickard Lindberg på Grafiska Företagen för mer info.

Riskmatris som gör det lättare att fixa felen

► **"Det där borde nån göra något åt nångång."**

Känner du igen tanken? Den far ibland igenom huvudet i den stund då man ser ett problem i det vardagliga arbetet. Kanhända är "nån" ofta utbytt mot "vi", som i "företaget", men oavsett vad blir resultatet ofta detsamma: inget händer. Tillfälliga problem eller risker hamnar lätt i skymundan för det dagliga arbetet, som i sig ofta innehåller tillräckligt mycket att hålla reda på.

Nu finns det ett verktyg att hämta på grafiska.se som ska hjälpa till att hitta och åtgärda vissa problem, risker i arbetsmiljön. Verktyget är en enkel

riskmatris som fungerar som stöd för diskussionen och i slutänden blir ett beslutsdokument som tydliggör vad som ska göras, när det ska vara klart och vem som har ansvar för att det blir gjort.

Matrisen sammanställer sannolikheten för att en risk ska inträffa och allvaret i riskens konsekvens om den inträffar, och ger en samlad bild av detta. Även en väldigt liten risk kan ju vara viktig att åtgärda om dess konsekvenser blir allvarliga, och tvärt om – därför är dessa båda mått viktiga att väga samman.

Du hittar riskmatrisen under Arbetsgivarstöd på grafiska.se

Färre farliga ämnen ska skydda personalens hälsa

► **Det är mycket vanligare** än många tror att personer kommer i kontakt med farliga ämnen på sin arbetsplats. Detta innebär ett problem eftersom kontakten med ämnena är skadliga, och dessutom kan innebära säkerhetsrisker.

Under 2018 och 2019 driver EU därför en kampanj kring farliga ämnen. Syftet är bland annat att skapa större medvetenhet kring vilka risker som finns med farliga ämnen och deras hantering, att farliga ämnen ska bytas ut mot mindre farliga när det går, öka medvetenheten om cancerframkallande ämnen samt att lägga extra fokus på extra känsliga ar-

betsgrupper, som unga lärlingar.

I kampanjen ingår en rad aktiviteter, bland dem Europeiska säkerhetsveckan som infaller i oktober.

Möjlighet att delta i kampanjen ges i första hand större företag och olika samlande organisationer, till exempel Grafiska Företagen, men även arbetsmiljöansvariga på företag kan delta. Som mindre aktör kan du delta till exempel genom att sprida kampanjmaterial och följa kampanjorganisationens arbete och nyhetsflöde.

Största trycksaken 2018 sändes ut i 4,8 miljoner ex

Regeringen gav våren 2017 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, i uppdrag att öka privatpersoners kunskap om krisberedskap, höjd beredskap och ytterst krig. En del i den satsningen är broschyren Om krisen eller kriget kommer.

TEXT MARIA WIKSTRÖM

Broschyren skickades ut till 4,8 miljoner hushåll i Sverige i samband med kampanjen Krisberedskapsveckan i månadsskiftet maj - juni.

Syftet med informationen är att vi som medborgare ska bli bättre förberedda på följderna som allvarliga olyckor, extremt väder, it-attacker eller militära konflikter ger.

Tyngdpunkten ligger på hur människor kan förbereda sig för att kunna se till sina grundläggande behov när viktiga funktioner i samhället inte fungerar som vanligt.

MSB annonserade om att broschyren skulle delas ut en vecka före utdelning till hushållen. Annonsering skedde både digitalt och i tryck. De kanaler som användes var bland andra:

- Facebook
- 94 regionala tidningar
- 114 lokala gratistidningar
- Mitt-i-tidningar i Stockholm
- Metro
- Dagens Nyheter, Göteborgsposten och Sydsvenskan.

Men varför valde MSB att skicka just en broschyr ut till alla hushåll i maj 2018?

Regeringen menar att kunskapen om hur man kan påverkas av och hantera olika kriser och ytterst krig behöver bli bättre hos alla som bor i Sverige. Informationen om hur människor kan förbereda sig ska därför bli bättre, både på nationell och lokal nivå. Ytterst är det bland annat det försämrade säkerhetspolitiska lä-

get och konsekvenserna av klimatförändringarna som är orsaken. MSB fick i februari 2017 ett regeringsuppdrag att ta fram ett nationellt informationsmaterial för att öka kunskapen hos allmänheten om hur man förbereder sig för kris, höjd beredskap och ytterst krig. Uppdraget slutredovisades den 1 mars 2018.

Broschyren sänds ut i pappersform, varför när det finns så många digitala kanaler att välja bland?

Den skickades ut i pappersform och distribuerades utan kuvert som ODR samhällsinformation (oadresserat).

- Vi vet från förstudier och fokusgrupper att de allra flesta ser positivt på att få den här typen av information i sin brevlåda. Informationen finns även webbaserad på MSB:s webbplats dinsakerhet.se. I uppdraget från regeringen sägs tydligt att "materialet bör spridas på olika sätt, både genom webbplatser och tryckta broschyrer". Dessutom är det bra att ha en tryckt version om elen slås ut och du inte kan söka viktig information på nätet, säger projektansvarig Christina Andersson, MSB.

Broschyren finns också på minoritetsspråken som talas i Sverige samt på de vanligaste invandrarspråken. Totalt betyder det följande språk: Finska, jiddisch, meänkieli, romska, samiska, somaliska, engelska, spanska, franska, ryska, arabiska, dari, persiska och tigrinska. Dessutom finns informationen översatt till teckenspråk och

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

Gå in på MSB:s webbplats dinsakerhet.se.

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

Gå in på MSB:s webbplats dinsakerhet.se.

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

Var kan jag lära mig mer om hur man förbereder sig för olika kriser och ta del av broschyren Om krisen eller kriget kommer på olika språk?

inläst på enkel svenska och engelska. Det går också att få informationen i blindskrift.

Pappersversionen som skickades till alla hushåll är på lättare svenska så att så många som möjligt ska kunna ta del av innehållet och eftersom man inte vet vilka hushåll som har behov av vilket språk.

Enligt den undersökning som MSB genomförde veckan efter utskicket har broschyren fått ett brett och positivt genomslag. 76 procent av de tillfrågade har tagit del av innehållet och 91 procent har noterat att de fått broschyren.

Totalt fick 5 760 personer svara på en webbaserad enkät från undersökningsföretaget Demoskop om hur man uppfattade broschyren. Resultatet visar att mottagandet överlag har varit positivt.

- 51 procent har läst allt/det mesta/delar av innehållet och 26 procent har bläddrat igenom.
- 79 procent har sparat broschyren.
- 66 procent tycker att broschyren är mycket bra/ganska bra.
- 34 procent har planer på att skaffa en bättre hemberedskap.

- Det är glädjande att mottagandet har blivit så positivt, bättre än vad vi vågade hoppas. Det visar att många tycker att det är viktigt med frågor om säkerhet och beredskap och att det finns ett behov av mer och lättillgänglig information, säger Christina Andersson. ◉

ALMEDALEN 2018

Riksdagsledamoten lyhörd för LAS-svårigheter

► **Grafiska Företagen var på plats** i Almedalen. Grafiska Företagens vd Ravindra Parasnis genomförde tillsammans med TMF:s vd David Johnsson och förhandlingschef Eva Glückman ett frukostsamtal med riksdagsledamoten Jessica Polfjärd (m) för att diskutera hur LAS behöver bli mer flexibel för framtidens arbetsmarknad.

Grafiska Företagen beskrev de problem som de och deras medlemsföretag ser med lagen om anställningsskydd. Många företag vågar helt enkelt inte att anställa. De diskuterade också kompetensfrågor och Arbetsförmedlingens roll och funktion. Jessica Polfjärd delade synen avseende dessa frågor och var intresserad av hur man ska lösa den kompetensbrist som finns i branschen. En enkät om LAS kommer inom kort att skickas ut till medlemsföretagen och sedan fortsätter arbetet beroende av vad resultatet av enkäten blir.

Rundabordsamtal. Årets Almedalsvecka handlade bland annat om hur LAS kan bli mer flexibel.

ALMEDALEN 2018 I KORTHET

- ◉ Med **4 311** publicerade och genomförda **evenemang** var årets Almedalsvecka **större än tidigare**. Totalt handlade det om **1 929 arrangörer**.
- ◉ I likhet med 2017 var **Hållbarhet** det hetaste ämnet även 2018, tätt följd av **Vård och omsorg** samt **Digitalisering**. Det är fortfarande seminarier/samtal som är den vanligaste evenemangsformen.

- ◉ **Mest aktiva partiledare** var Miljöpartiets språkrör **Gustav Fridolin** medan **mest aktiva ministern** i år var **Ylva Johansson**.

De deltog i 20 olika evenemang vardera.

FOTO: KRISTIAN POHL /
REGERINGSKANSLIET

Industrin tar matchen vill tydliggöra sambanden mellan industriföretagens framgångar och vilka möjligheter det ger för Sverige.

SEMINARIUM

Internationell konkurrens ökar kraven på gymnasiet

► **Med globalisering och fler länder** som satsar på utbildning ökar konkurrensen för högfördädlade produkter och tjänster. Gymnasieskolan utgör bas för industrins rekrytering.

Det råder en enighet inom industrin om att högskolebehörigheten har betydelse för yrkesutbildningarnas status, kvalitet och matchning. Det råder även enighet om att gymnasieskolan bör rusta elever med såväl gedigna yrkeskunskaper som förmågan till omställning i ett livslångt lärande.

Men hur långt räcker de 2 500 poäng som anges i Skollagen för att säkerställa att eleverna når de kunskaper, färdigheter och förmågor som krävs för dagens och morgondagens industrijobb? Tiden i gymnasieskolan måste

utnyttjas mer effektivt och motsvara heltidsstudier. Ökade krav förutsätter ökad ambition. Gymnasieskolan behöver förutsättningar för att klara uppdraget. Vilka ambitioner har politiken?

Det är frågor som avhandlades på det seminarium som Grafiska Företagen arrangerade tillsammans med bland annat Trä- och Möbelföretagen och Teknikcollege under Almedalen. Robert Petersson, VD, Kinnarps AB, Caroline Helmersson Olsson, Utbildningsutskottet (S) och Joar Forsell, Liberala Ungdomsförbundet diskuterade den svenska gymnasieskolan och konkurrenskraft under ledning av moderator Mia Bernhardsen från Teknikcollege.

Se seminariet på grafiska.se

Den nya arbetsmoralen?

Många klagar på de unga. Men, en internationell sammanställning i Economist konstaterar att unga idag blir mer sällan berusade, använder mindre narkotika, studerar mera, hamnar mera sällan i fängelse, är hemma mer än tidigare och lyssnar mera på sina föräldrar.

Det som bryter mönstret är inställning till arbete. Till viss del går uppfattningar om unga i arbetslivet att förklara med den sedvanliga generationskrocken och tanken om att det var "bättre förr". Och det finns stora grupper unga som är minst lika, om inte mer, ambitiösa än tidigare. Men så finns det många vars syn på arbete får konsekvenser både för de själva och arbetsgivare.

Det bekräftas i en studie som vi låtit Ungdomsbarometern göra. Vi ville veta mera om "den nya arbetsmoralen" hos svenska ungdomar.

Många anser sig ha problem både att rekrytera och behålla sin unga personal. Självklart finns mängder av fantastiska ungdomar. Men, generellt uppfattar många företagare unga som mer rastlösa, vill snabbt göra karriär, prioriterar fritid istället för arbete och ofta överdriver sin tjänstvillighet. Om en person exempelvis anställs under premissen att finnas tillgänglig kvällar och helger men sedan systematiskt sjukanmäler sig (i "bästa" fall, låter bli att dyka upp i värsta fall) när något "bättre" dyker upp innebär det problem för verksamheten.

Samtidigt vill företag anställa fler unga och menar att de flesta problem går att lösa med tydliga regler och utbildning. Men de undrar varför de unga är så dåligt förberedda av skola och föräldrar.

Unga uppfattas ofta som osjälvständiga från sina föräldrar. Har svårt att fatta egna beslut. Vad som tidigare nästan känts som en skröna har vi på senare tid fått flera berättelser om att det faktiskt sker - föräldrar som kontaktar arbetsgivare, är med på anställningsintervjuer och svarar på frågor åt barnen. En del företagare konstaterar att det kanske inte är ungdomarna som är annorlunda idag, utan föräldrarna. Genom att fler bor kvar längre hemma är inkomsten inte heller lika viktig.

Tidspassning och frånvaro är ett annat problem. Arbetet uppfattas som något valbart, inte en överenskommelse. De har vant sig i skolan att man kan vara borta av massor med skäl.

Det största ungdomsspecifika problemet på arbetsmarknaden idag verkar vara mobilanvändande. Mobilerna används frekvent under arbetstid, även när det finns kunder i närheten. Där man infört förbud om mobilanvändande ökar antalet toalettbesök. Många unga berättar om att vanorna började redan i skolan där många satt med Facebook och att det var svårt att studera när ljud spelas upp från olika håll. Samtidigt kan mobilen vara ett viktigt arbetsredskap och ett alternativ till rökpaus.

Efter att nyligen pratat med både unga och arbetsgivare som anställer många unga, och har gjort så under en lång tid, kan vi konstatera att det finns en stor samsyn på hur det ser ut. Det finns fog att prata om en ny och förändrad arbetsmoral.

Företagen har mycket att lära. Ungdomar efterlyser kompetenta chefer, tydlig feedback och ökade möjligheter att själv planera sitt arbete. Men, det går en röd tråd i många av intervjuerna med både företagare och ungdomar. Varför förbereder inte skolan bättre för livet på en arbetsplats?

FOTO SVENSKT NÄRINGS LIV

Lars Göran Johansson,
Vice vd, Svenskt Näringsliv

AD:DOM

Kvinna kunde inte tvingas handhälsa på man

► **En kvinna anmälde** sitt intresse för att arbeta som interntolk hos Semantix. Rekryteringen av kvinnan avbröts efter att hon under en anställningsintervju och med hänvisning till sin religion vägrade att handhälsa på en manlig företrädare för företaget.

Kvinnan tillhör en grupp muslimer som upprätthåller en tolkning av islam vilken förbjuder kroppskontakt mellan kvinnor och män som inte är nära släkt. Hon hälsar därför i stället på män genom att lägga handen på hjärtat.

Bolaget framhöll att det hade en intern policy om att alla anställda, män som kvinnor, skulle behandlas lika och att bolagets anställda därför inte fick vägra att ta andra i hand på grund av kön.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) väckte talan och gjorde gällande att kvinnan blivit diskriminerad genom chefens agerande. Bolaget bestred talan.

Arbetsdomstolen ansåg att bolagets policy hade berättigade syften, nämligen likabe-

handling. Dock ansåg Arbetsdomstolen inte att kravet på handhälsning varit lämpligt och nödvändigt för att nå syftena. Domstolen framhåller bland annat att det mot bakgrund av orsaken till varför kvinnan hälsar genom att lägga handen på hjärtat, inte finns skäl att uppfatta en sådan hälsning som nedvärderande. En mindre ingripande åtgärd än att kräva att hon ska ta alla i hand vore att kräva att hon ska hälsa på alla på samma sätt oavsett könstillhörighet.

Enligt domstolen berättigar det förhållandet att kvinnan följer ett religiöst påbud om att inte handhälsa på män inte till slutsatsen att hon i andra avseenden inte skulle följa de krav på jämställt agerande och likabehandling som arbetsgivaren ställer. AD anser vidare att en mindre ingripande åtgärd för att minska riskerna att arbetstagaren inte kommer att fungera i arbetet, är att arbetsgivaren ställer frågor och inleder en dialog i syfte att klarlägga om den arbetssökandes religiöst betingade agerande

till exempel kommer att medföra några andra hinder eller svårigheter för verksamheten.

Sammanfattningsvis anser AD att bolaget har utsatt kvinnan för indirekt diskriminering och döms att betala 40 000 kronor i diskrimineringsersättning till henne.

Grafiska Företagens kommentar

► **Det är numer klarlagt** att en arbetsgivare inte kan uppställa ett generellt krav på att alla medarbetare oavsett religiös tillhörighet måste handhälsa även på motsatta könet.

I april i år avslog Arbetsdomstolen däremot en talan om diskrimineringsersättning i ett mål som också handlade om en anställd som vägrade handhälsa på manliga kollegor (AD 2018 nr 19). Det målet handlade om en arabisk lärarvikarie som var uthyrd till Kunskapsskolan i Helsingborg. Lärarvikarien påstod att rektorn hade ställt ett ultimatum på henne att även handhälsa på manliga kollegor för att få arbeta kvar på skolan. Fråga uppstod om hon därmed hade blivit diskriminerad.

Skillnaden i utgången mellan de båda målen är att arbetstagersidan i "lärarvikariemålet" inte kunde styrka att rektorn hade uppställt ett dylikt ultimatum. Därmed kunde inte arbetstagersidans yrkande vinna bifall. I det nu aktuella målet var parterna däremot överens om att rekryteringsförfarandet hade avbrutits på grund av kvinnans vägran att handhälsa på män. Det var därmed klarlagt att bolaget hade

tillämpat ett kriterium som särskilt missgynnat henne.

Det ska dock framhållas att om det religiöst motiverade agerandet medför svårigheter för arbetet eller verksamheten har domstolen ofta funnit att arbetstagers/ arbetssökandens intresse får vika för verksamhetsintresset, se t.ex. AD 2017 nr 23 om en barnmorska som inte fick vägra medverka vid aborter med hänvisning till sin religiösa övertygelse.

Läs hela domen på grafiska.se

Kontakta arbetsgivar- jouren

► Du vet väl att du alltid kan kontakta vår arbetsgivarjour i frågor som gäller relationerna till dina anställda. Tala med någon av våra erfarna företagsrådgivare på telefonnummer 08-762 79 70. Öppettider: 08.30-16.30

SIMON VISAR UNGA DEN GRAFISKA INDUSTRIEN

► **Grafiska Företagen har** startat ett samarbete med influencern Simon Lusetti som har en stor följarskara bland ungdomar. Han ska medverka i GrafX-kampanjen och visa unga vad man kan göra i grafisk industri.

Simon har en egen Youtubekanal med stor räckvidd i åldersgruppen 14-18 år, det vill säga precis de individer som vi vill nå.

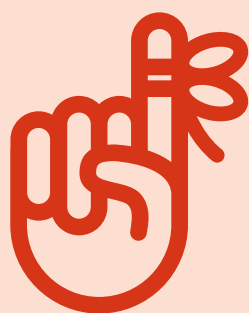
Flera filmer kommer att produceras ute på Grafiska Företagens medlemsföretag. I juni filmade vi på

BrandFactory i Årsta och i augusti var Simon på ABA och filmade.

Filmerna sprids till Simons följare på hans kanaler, på GrafX Youtube, Instagram och på sidan.

Vi räknar med att nå 100 000 personer genom den räckvidd som Simon har, våra egna kanaler och den annonseringsbudget vi har.

Simon har 163 000 följare på Youtube och på Instagram, med 72 000 visningar i snitt.

Missar inte ... nyheter och viktig information

► **Två gånger i månaden** skickar vi ut nyhetsbrev där vi samlar de mest intressanta och nyttiga nyheterna för dig som är medlem. Finns det till exempel ett behov att kompetensutveckla dina medarbetare? I nyhetsbrevet får ni exempelvis information om aktuella kurstillfällen.

Vid avtalsrörelser skickar vi ut ett specifikt nyhetsbrev som vi kallar "Avtalsnytt". Med avtalsnytt kan ni snabbt ta del av de senaste nyheterna inom avtalsrörelsen som berör våra medlemsföretag och den grafiska branschen.

Gå in på grafiska.se/nyhetsbrev och teckna en prenumeration redan idag!

Du har väl inloggning till våra **medlemssidor**?

► **På våra medlemssidor** finns exklusiv information som bara våra medlemsföretag kan ta del av. Här hittar du bland annat vår Arbetsgivarguide. I den finns allt du behöver ha koll på i din roll som arbetsgivare.

För att ta del av informationen på våra medlemssidor behöver du skapa ett webbkonto. Du registrerar det enkelt på grafiska.se/registrera-konto.

Det som behövs för att registrera konto är företagets organisationsnummer och ert medlemsnummer hos Grafiska Företagen. Medlemsnumret hittar du på din faktura.

Om du inte har tillgång till medlemsnumret kan du kontakta Carina Gisler på vårt medlemsregister, 08-762 68 24 eller via e-post carina.gisler@grafiska.se

► Förmåner som underlättar vardagen för dig som är medlem i Grafiska Företagen

Företagsförsäkring för dina behov

► **Vem vill inte ha** en försäkring anpassad till det egna företaget? Tillsammans med våra medlemsföretag har vi i samarbete med Arctic utvecklat en företagsförsäkring som är anpassad till de speciella förhållanden som ett grafiskt företag har.

Försäkringen kan enbart tecknas av medlemsföretag i Grafiska Företagen. Eftersom det rör sig om en gruppförsäkring kan Arctic i de allra flesta fall erbjuda en betydligt lägre försäkringspremie än om du själv skulle teckna motsvarande försäkring. Grafiska Företagens företagsförsäkring erbjuder en bra trygghet som bas för din verksamhet.

Försäkringen innehåller

- Egendomsförsäkring
- Brand-, vatten- och inbrottsförsäkring
- Avbrottsförsäkring
- Omarbetningsförsäkring
- Maskin- och maskinavbrottsförsäkring
- Ansvars-, förmögenhetsbrotts- och rättsskydds-försäkring
- Lyft- och transportförsäkring
- Tjänstereseförsäkring
- Tilläggförsäkringar

Läs mer om försäkringen på grafiska.se/foretagsforsakring

En timmes kostnadsfri juridisk rådgivning

► **Flera av Grafiska Företagens** medlemsföretag behöver assistans med löpande rådgivning och stöd i affärsjuridiska frågor som uppkommer i den dagliga verksamheten. En del av vår medlemsservice är att erbjuda er tillgång till affärsjuridisk rådgivning av god kvalitet till konkurrenskraftiga villkor.

Därför har vi slutit ett ramavtal med advokatfirman Nova. Genom avtalet erbjuds medlemsföretagen en timmes kostnadsfri juridisk rådgivning och därefter 20 procent rabatt på arvodet. Advokatfirman Nova är verksam inom svensk och internationell affärsjuridik samt obeståndsrätt. Nova tillhandahåller en rad särskilda kompetenser inom olika rättsområden. Varje jurist har sina speciella kompetensområden och tillsammans kan Nova erbjuda sina klienter tjänster inom affärsjuridiska och civilrättsliga områden.

För mer information, ring 08-566 366 00

Kontaktpersoner:

Krister Levin

advokat, krister.levin@nova.se, 070-592 49 08

Ludvig Lindberg

jur.kand, ludvig.lindberg@nova.se, 070-300 65 21

GDPR-säkra med vår experthjälp

► **Nu har du som medlem** också tillgång till 30 minuters kostnadsfri rådgivning kring GDPR från Wainikkas Innovationsbyrå. Maila anders@wainikka.se eller ring 070-577 30 79.

Skulle din fråga ta mer än 30 minuter att reda ut, debiterar Wainikkas Innovationsbyrå 2 000 kronor per timme, minus en rabatt på 20 procent för Grafiska Företagens medlemmar, för tid utöver de inledande 30 min.

Har vikarien företrädesrätt till ledig tjänst?

Vi har en tjänsteman som är anställd som vikarie under två år på ekonomivdelningen. Personen har arbetat i 13 månader och det har nu uppstått en ledig tillsvidare tjänst på samma avdelning. Har vikarien företrädesrätt till denna tjänst eller kan vi anställa någon annan?

Huvudregeln i lagen om anställningsskydd (LAS) är att en arbetstagar som har blivit uppsagd på grund av arbetsbrist eller som av samma anledning inte har fått en tidsbegränsad anställning förnyad, har en företrädesrätt till återanställning inom nio månader efter det att den tidigare anställningen upphörde. En förutsättning är dock att den anställde, då anställningen upphörde, har haft mer än sammanlagt tolv månaders anställningstid

hos arbetsgivaren under den senaste treårsperioden.

Vid tidsbegränsade anställningar börjar företrädesrätten gälla från den tidpunkt då besked lämnades eller skulle ha lämnats enligt 15 § LAS, d.v.s. minst en månad före anställningen upphör. För en tidsbegränsad arbetstagar gäller företrädesrätten alltså som regel minst 10 månader. Om besked enligt 15 § LAS lämnas tidigare än vad bestämmelsen föreskriver, förlängs företrädesrätten i motsvarande mån. Detta betyder att företrädesrätten kan inträda redan under det att arbetstagar fortfarande är anställd.

I ert fall har den anställde drygt ett år kvar på sitt vikariat. Under förutsättning att ni inte har lämnat något besked enligt 15 § LAS ännu, så innebär det alltså att vikarien inte har någon företrädesrätt även om det redan nu

är känt att vikariatet så småningom kommer att upphöra på grund av arbetsbrist när den ordinarie medarbetaren kommer tillbaka. Det står därför företaget fritt att i dagsläget anställa någon annan.

Har du som arbetsgivare frågor eller funderingar som berör dina anställda? Ring vår arbetsgivarjour på 08-762 79 70. Jouren är öppen för alla medlemmar vardagar mellan 8:30-16:00. Det går också bra att maila till info@grafiska.se.

Anna Freij svarar på dina frågor.

Kommunikationschef med örat hos medlemmarna

Grafiska Företagens kommunikationschef Maria Wikström började karriären som journalist, men fick redan som 26-åring sin första chefspost.

– När kommunikatorsyrket började ta form hoppade jag på tåget och vidareutbildade mig. Det har jag inte ångrat – för mig är det ett privilegium att gå till jobbet varje dag, säger hon om yrkesvalet.

TEXT PER TORBERGER | FOTO SÖREN ANDERSSON

I grund och botten har hon ett starkt intresse för samhället, Maria Wikström. Det förklarar både hennes ursprungliga val av journalistyrket och att hon blivit trogen arbetsmarknadsvärlden sedan hon började sin bana som kommunikatör.

– Att arbeta i en medlemsorganisation är ett av de finaste jobb man kan ha. Vi förvaltar medlemsföretagens förtroende och det är medlemsnyttan för det enskilda företaget som dagligen står i fokus. Vi glömmer aldrig vilka vi arbetar för, säger hon.

– Vi tror på företagandets unika betydelse som välstånds- och jobbskapare.

Till kommunikationsavdelningens löpande uppdrag hör att kommunicera förbundets tjänster och erbjudande till medlemmarna. Arbetsgivarstödet är en viktig del i detta, de år då kollektivavtal förhandlas tar dessa mycket tid i anspråk – telefonen och mejlen går tidvis varma från medier och andra som vill ställa frågor.

Vid sidan av dessa viktiga verksamheter finns allt annat medlemsföretagen behöver känna till – nätverksmöten, utbildningar och olika event, bland annat.

– En viktig del i jobbet är också att

synliggöra branschen mot arbetsmarknaden, utbildningsväsendet och samhället i stort. Arbetsgivare konkurrerar om arbetskraft och våra medlemsföretag vill förstås ha bra medarbetare, med rätt utbildning, erfarenheter och attityd, säger Maria Wikström.

Bransch- och arbetsgivarorganisationer arbetar med komplexa och breda frågor som kollektivavtalsförhandlingar, påverkansarbete och medlemservice. Ämnena växlar, det kan handla om allt från rehabilitering, lönefrågor till omstruktureringar av företag. I det kommunikativa arbetet är visionen, strategin, den långsiktiga planen för vad man vill uppnå viktig. Kommunikatörernas roll är att paketera idéer, budskap och tjänster på ett sådant sätt att man når fram i bruset.

Maria Wikström jobbar mest strategiskt vilket innebär ansvar för varumärket och den långa planen för budskap och kanaler. Idag drivs arbetet till väldigt stor del av skiftet från analogt till digitalt.

Men hon har inte släppt det praktiska. Det är viktigt för henne att bryta av det abstrakta med det mer konkreta och till exempel skriva en artikel.

– Att stänga in sig och sätta tänderna i ett svårt ämne är spännande. Känslan när man har sin text klar är svårövertäffad. Att utifrån ett myller av pusselbitar få ihop något begripligt är en stor lycka, säger Maria Wikström.

– Det är nog tjusningen med mitt jobb, att man får förena teori och praktik. På en kommunikationsavdelning kommer det alltid

ut något synligt ur arbetet. Det är väldigt tillfredställande. Eftersom allt vi gör ”syns” så får man också snabb feedback på sitt jobb vilket alltid är bra, vilket yrke man än har.

Fr o m september kommer hennes roll att förändras. Grafiska Företagen kommer framöver att ha en gemensam kommunikationsavdelning med Skogs- och Lantarbetsgivarförbundet, förbundet som i oktober byter namn till Gröna Arbetsgivare och bland annat omfattar skogs- och lantbruksföretag. Maria Wikström blir chef för hela avdelningen och kommer att ha tre medarbetare.

– Vi kommer att bli mer av en inhouse-byrå. Tack vare att vi delar resurser kommer vi förhoppningsvis att kunna bli effektivare och leverera material med högre kvalitet. Vi kommer också att kunna utveckla hur vi kommunicerar, bland annat inom webinarier och video. Nu får vi större möjligheter att ta tillvara alla de möjligheter digitaliseringen ger oss att serva våra medlemmar, avslutar Maria Wikström. ♦

»Vi tror på företagandets unika betydelse som välstånds- och jobbskapare.«

Maria Wikström
Kommunikationschef
maria.wikstrom@grafiska.se

”Grafiska Företagen inspirerar till nytänkande för ökad konkurrenskraft.”

► En del av Grafiska Företagens vision.

Grafiska Företagen är bransch-
och arbetsgivarorganisationen
för den grafiska industrin.
grafiska.se

grafiska
FÖRETAGEN

Grafiska Företagens aktiviteter hösten 2018

September

- 10 – 14** Utveckling av grupp och ledare (UGL), Stockholm, ej innerstaden
- 20–21** Fespa Sweden Associations höstmöte, Hilton Hotel, Slussen, Stockholm
- 18–20** Basutbildning i arbetsmiljö, arbetsrätt och kollektivavtal, Stockholm, Lundqvist & Lindqvist, Klarabergs-viadukten 90
- 19** Arbetsmiljöverkstan för industrin 2018, Umeå
- 20** Arbetsmiljöverkstan för industrin 2018, Sundsvall
- 25** Arbetsmiljöverkstan för industrin 2018, Örebro
- 26** Arbetsmiljöverkstan för industrin 2018, Linköping
- 28** Arbetsmiljöverkstan för industrin 2018, Helsingborg

Oktober

- 4** Konflikt hantering, Stockholm, Finlands-huset, Snickarbacken 4
- 9–10** Ny som ledare, Bromma, Åkeshofs Slott, Åkeshovs gårdsväg 11
- 15–19** Utveckling av grupp och ledare (UGL), Stockholm, ej innerstaden
- 18–19** SGM:s höstmöte, Malmö.
- 22–23** Förhandlingsteknik, Stockholm, Näringslivets Hus, Storgatan 19
- 24** Samtalsmetodik, bemötande, svåra samtal, Stockholm, Näringslivets Hus, Storgatan 19

November

- 6–8** Basutbildning i arbetsmiljö, arbetsrätt och kollektivavtal, Jönköping, Elite Stora Hotellet, Hotellplan 3
- 8** Etikettgruppens höstmöte, Helsingborg
- 9** Arbetsmiljöverkstan för industrin 2018, Stockholm, Scandic Anglais, Humlegårdsgatan 23
- 13** Återgång i arbete – det här vet vi och så här gör vi, City Conference Center, Barnhusgatan, Stockholm
- 14** Teknikcollege Rikskonferens 2018, Aros Congress Center i Västerås
- 20** SKs höstmöte, Häckeberga slott
- 19–23** Utveckling av grupp och ledare (UGL), Stockholm, ej innerstaden

Läs mer om respektive evenemang eller kurs och anmäl dig på grafiska.se/kalender

Håll dig uppdaterad på grafiska.se/kalender